

(इंग्रजीत टंकलिखित न्यायनिर्णयाचा मराठी अनुवाद)

[१९९७] १ एस. सी. आर ११८

गोरी गौरी नायडू (अज्ञान) आणि अन्य

विरुद्ध

थॅट्रोथो बोडेमा आणि इतर

९ जानेवारी १९९७.

[न्यायमूर्ति जी. एन. राय आणि न्यायमूर्ति जी. बी. पटनायक]

दिवाणी प्रक्रिया संहिता, १९०८ :

कलम ११- प्राड्न्याय - जरी चुकीचे असले तरी, सक्षम अधिकारक्षेत्राच्या न्यायालयाने जर हा निर्णय दिला असेल तर आंतरपक्षीय निर्णय पक्षकाराला बंधनकारक करतो -पूर्वीच्या एका निर्णयात न्यायालयाने घोषित केले की बक्षीस विलेख हिंदू कायद्यानुसार वैध नाही - असे मत व्यक्त करण्यात आले की हा निर्णय पक्षांसाठी बंधनकारक होता - या मालमत्तेच्या संदर्भात आदाता कोणत्याही मालकीचा दावा करू शकत नाहीत -कौटुंबिक तडजोडीमुळे विरोधी पक्षाला बक्षीस पत्राच्या वैधतेला आव्हान देण्यापासून वगळण्यात आले होते, असा युक्तिवाद करणे त्यांच्यासाठी खुले नव्हते.

काले आणि इतर - विरुद्ध - डेप्युटी डायरेक्टर फॉर कॉन्सिडेशन आणि इतर,
[१९७६] ३ डी एस. सी. सी. ११९, लागू न करण्यायोग्य.

दिवाणी अपील अधिकारिता : दिवाणी अपील क्र. २४२/१९८७.

एल. पी. ए. क्रमांक १३४/१९८० मधील आंध्र प्रदेश उच्च न्यायालयाच्या दिनांक ३१.०३.८६ रोजीच्या निकाल आणि आदेशावरून.

अपीलकर्त्यासाठी के. रामकुमार, आशा नायर, वाय. सुब्बा राव आणि सी. बालसुब्रमण्यम.

उत्तरवादींसाठी आर. वेणुगोपाल रेड्डी आणि बी. कांता राव.

न्यायालयाने पुढील आदेश दिला.

आंध्र प्रदेश उच्च न्यायालयाच्या खंडपीठाने लेटर पेटंट अपील क्रमांक १३४/१९८० मध्ये दिनांक ३१ मार्च १९८६ रोजी दिलेल्या निर्णयाच्या विरोधात हे अपील केले आहे. ए.

एस. क्रमांक २९/१९७७ मधील २३ एप्रिल १९७९ रोजी दिलेल्या निकालातून हे लेटर पेटंट अपील आले.

या न्यायालयासमोर अपीलकर्ते हे ओ. एस. क्रमांक १०/१९७३ मधील प्रतिवादी क्रमांक ४ चे वारस आहेत, जे उत्तरवादी एम. थांद्रोथू बोडेम्मा यांनी विद्वान एकल न्यायाधीश पार्वती पुरम यांच्या न्यायालयात दाखल केले होते. पूर्वीच्या आणि भविष्यातील नफ्यासह वादीच्या मालमत्तेच्या ए आणि एफ अनुसूचीतील तिच्या अर्ध्या भागाची विभागणी आणि स्वतंत्र ताबा मिळवण्यासाठी उपरोक्त वादीने हा खटला दाखल केला होता. असा दावा विद्वान अधीनस्थ न्यायाधीशांनी फेटाळला होता परंतु उच्च न्यायालयासमोर अपील क्रमांक ५१४/१९६८ म्हणून दाखल केलेले अपील उच्च न्यायालयाने मंजूर केले आणि त्यानंतर वादीने आंध्र प्रदेश उच्च न्यायालयासमोर अपील क्रमांक २९/१९७७ केले. कौटुंबिक तडजोडीतील पक्षांना अशा कराराच्या वैधतेस आव्हान देण्यापासून भाग पाडण्यात आले होते, जेव्हा त्यांची विभागणी केली जात होती, तेव्हा त्यांना उक्त कौटुंबिक तडजोडीद्वारे लाभ मिळाले होते, असे मत व्यक्त करून उच्च न्यायालयाने अशी अपील देखील फेटाळली होती. त्यानंतर वादीने लेटर्स पेटंटच्या कलम १५ अंतर्गत खंडपीठासमोर अपील केले. अशा अपीलाला आक्षेपित निकालाद्वारे परवानगी देण्यात आली आहे आणि खंडपिठाने असे म्हटले आहे की गौरम्याने अंमलात आणलेले चारही बक्षीसपत्र रद्द घोषित केले गेले होते आणि या दस्तऐवजांखाली कोणत्याही हक्कावर दावा करण्यासाठी ते खुले नव्हते. त्यामुळे हा खटला खंडपीठाने निकाली काढला.

अपीलकर्त्याची बाजू मांडणारे विद्वान वकील श्री. राम कुमार यांनी सादर केले आहे की कुटुंबातील पक्ष आणि जवळच्या नात्यातील वंशज यांच्यातील कौटुंबिक तडजोड किंवा व्यवस्थेला योग्य पावित्र्य दिले गेले पाहिजे आणि जर कौटुंबिक तडजोड फसवणुकीने दूषित होत नसेल, तर कौटुंबिक व्यवस्थेतील पक्षांमध्ये उक्त कौटुंबिक व्यवस्था लागू केली गेली पाहिजे, या युक्तिवादाच्या समर्थनार्थ त्यांनी या न्यायालयाच्या काळे आणि इतर विरुद्ध डेप्युटी डायरेक्टर ऑफ काँसॉलिडेशन [१९७६]३ एससीसी ११९ मधील निर्णयावर भर दिला आहे. या निर्णयात असे म्हटले गेले आहे की जेव्हा कुटुंबातील सदस्य किंवा जवळचे नातेवाईक त्यांचे मतभेद आणि वाद मिटवण्याचा प्रयत्न करतात, तेव्हा कुटुंबात संपूर्ण सलोखा आणि सद्भावना आणण्यासाठी मनःशांती मिळविण्यासाठी त्यांचे परस्परविरोधी दावे

किंवा विवादित शीर्षके कायमचे सोडवतात आणि नियोजित करतात , तेव्हा कौटुंबिक व्यवस्था तांत्रिक कारणास्तव काढून टाकली जाऊ शकत नाही. कौटुंबिक व्यवस्था स्वतःसाठी विशिष्ट असलेल्या एका विशेष समानतेद्वारे नियंत्रित केल्या जातात आणि जर प्रामाणिकपणा केला गेला तर ते सक्तीचे केले जातील, जरी ते एक वचन म्हणून अभिप्रेत नसले तरी ते सर्व पक्षांच्या चुकांपासून पुढे गेले आहेत, जे त्यांच्या अधिकारांवर प्रत्यक्षात काय अवलंबून आहे याबद्दलच्या चुकीमुळे किंवा वस्तुस्थितीच्या अज्ञानातून उद्भवले आहेत. या निकालात असेही सूचित केले गेले आहे की व्यवस्थेचा उद्देश दीर्घकाळ चाललेल्या खटल्यांपासून किंवा कायमस्वरूपी संघर्षांपासून कुटुंबाचे संरक्षण करणे हा आहे, ज्यामुळे कुटुंबाची एकता आणि ऐक्य निर्माण होते आणि कुटुंबातील विविध सदस्यांमध्ये द्वेष निर्माण होतो. कौटुंबिक व्यवस्थेचा विचार करता, न्यायालये कौटुंबिक व्यवस्थेच्या बाजूने झुकतात, असे न्यायालयाने म्हटले आहे. तांत्रिक किंवा क्षुल्लक आधारांकडे दुर्लक्ष केले जाते. तोडगा काढलेल्या वादाचे निराकरण टाळण्यासाठी स्थगितीचा नियम सेवेत ठेवला जातो. या निर्णयावर भर देत, श्री. रामकुमार यांनी सादर केले आहे की उच्च न्यायालयाच्या विद्वान एकल न्यायाधीशांनी कौटुंबिक तडजोडीतील पक्षकारांच्या बाबतीत हे प्रतिष्ठित तत्त्व लागू केले आहे आणि खंडपीठाने विद्वान एकल न्यायाधीशाचा हा सु-तर्कयुक्त निकाल बाजूला ठेवायला नको होता.

तथापि, आम्हाला असे दिसते की यापूर्वी पक्षांमध्ये विद्वान अधीनस्थ न्यायाधीश श्रीकाकुलम यांच्या न्यायालयात मूळ दावा क्रमांक ५०/१९५४ हा आणखी एक दावा दाखल करण्यात आला होता. या खटल्यात, बोवारेम्माने केलेल्या बक्षीसपत्राच्या वैधतेवर प्रश्नचिन्ह उपस्थित करण्यात आले होते. विद्वान अधीनस्थ न्यायाधीशाने असे म्हटले होते की बक्षीसपत्र हे हिंदू कायदानुसार वैध नाही. अपील क्रमांक ५१४/१९६८ अन्वये आंध्र प्रदेश उच्च न्यायालयात अपील करण्यात आले आणि दिनांक १२.२.१९७१ च्या निकालाद्वारे, उच्च न्यायालयाने ५१४/१९६८ क्रमांकाच्या अपील निकाली लावण्यात आली , ज्यामध्ये उच्च न्यायालयाने असे म्हटले की बक्षीसपत्र हे कायदाने अवैध आहे. आक्षेपित निर्णयाद्वारे, आंध्र प्रदेश उच्च न्यायालयाच्या खंडपीठाने असे म्हटले आहे की बक्षीसपत्र अवैध घोषित करण्याच्या दृष्टीने, बक्षीसपत्राच्या किंवा कौटुंबिक तडजोडीच्या आधारे मालकीचा कोणताही दावा केला जाऊ शकत नाही. आमच्या मते, खंडपीठाचा असा निर्णय न्याय्य आहे कारण

बक्षीसपत्र अवैध घोषित करण्याचा उपरोक्त पूर्वीचा निर्णय पक्षकारांना बंधनकारक आहे. पक्षांमधील आधीच्या दाव्यातील उक्त कृत्यांच्या वैधतेवरील पूर्वीच्या निर्णयाच्या दृष्टीने, हे विलेख वैध ठरवण्यासाठी या प्रकरणाच्या तथ्ये आणि परिस्थितींमध्ये विद्वान एकल न्यायाधीशांनी विचार केल्यापासून प्रतिष्ठंभ या तत्त्वाचा विचार करण्याची कोणतीही संधी नाही. कायदा सुस्थितीत आहे की जरी चुकीचा असला तरी, सक्षम अधिकारक्षेत्राचे न्यायालय असेल तर आंतरपक्षीय निर्णय पक्षकाराला बंधनकारक असतो. कायदा सुस्थितीत आहे की जरी चुकीचा असला तरी, सक्षम अधिकारक्षेत्राच्या न्यायालयाने निर्णय घेतला असेल तर आंतरपक्षीय निर्णय पक्षकाराला बंधनकारक असतो. त्यामुळे उच्च न्यायालयाच्या आक्षेपित निर्णयात हस्तक्षेप करण्याचे आम्हाला कोणतेही कारण दिसत नाही. त्यामुळे हे अपील अयशस्वी होते आणि खर्चाबाबत कोणत्याही आदेशाशिवाय फेटाळले जाते.

टी. एन. ए

अपील फेटाळण्यात आल्या.

अस्वीकरण

"या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याचा/तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरिता वापर करता येणार नाही. तसेच, इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणीकरिता वैध मानला जाईल".